

**НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені М.П.Драгоманова**

ЛУ ЧЕН

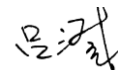
УДК: 378.013+780.71

**МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ МУЗИЧНО-ВИКОНАВСЬКОЇ
АРТИКУЛЯЦІЇ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ МУЗИКИ В ПРОЦЕСІ
НАВЧАННЯ ГРИ НА ФОРТЕПІАНО**

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

А В Т О Р Е Ф Е Р А Т

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Київ -2015

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського, Міністерство освіти і науки України, м. Одеса.

Науковий керівник: доктор педагогічних наук, професор
РЕБРОВА Олена Євгенівна,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського», завідувач кафедри музичного мистецтва і хореографії.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
ОЛЕКСЮК Ольга Миколаївна,
Київський університет імені Бориса Грінченка, завідувач кафедри теорії та методики музичного мистецтва;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЩЕРБІНІНА Ольга Миколаївна,
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя, доцент кафедри інструментально-виконавської підготовки.

Захист відбудеться «11» листопада 2015 року о 16.00 на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

Автореферат розісланий «9» жовтня 2015 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Л. І. Паньків

АГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Незважаючи на стрімку модернізацію мистецької освіти, тенденцію до застосування технічних засобів навчання на уроках мистецтва для якісного формування художньо-образного мислення школярів, їхньої культури, уявлень про художню картину світу, необхідним є безпосереднє сприйняття музики, яка виконується вчителем на уроці. Тому питання удосконалення музично-виконавської підготовки майбутніх учителів викликають постійний інтерес у науковців. З іншого погляду, умотивована виконавська творча діяльність майбутнього вчителя музики сприяє його активному розвитку в процесі фахового навчання, підвищує самостійність, самодостатність, формує настанову на творчу самореалізацію в обраному сегменті фахової виконавської підготовки, що забезпечує конкурентоспроможність на ринку праці в сучасному соціокультурному просторі як України, так і Китаю.

Музично-виконавська діяльність представлена в науковій літературі в різних аспектах: у контексті проблем інтерпретації музичних творів та методичного забезпечення цього процесу (Л.Баренбойм, М.Берлянич, Н.Корихалова, В.Медушевський, О.Олексюк, Г.Прокоф'єв, О.Шульпяков), зокрема в підготовці майбутнього вчителя музики (Л.Гусейнова, Н.Згурська, Б.Крицький, Г.Падалка, Г.Ципін, В.Шульгіна, О.Щолокова, Д.Юник); в історичних дослідженнях та працях з осмислення виконавської спадщини музикантів минулого, що стає вагомим ресурсом удосконалення виконавської майстерності студентів-піаністів (Н.Гуральник, О.Кірчанова, Т.Маріупольська, І.Марченко, А. Масловський), зокрема на основі стильового підходу (В.Буцяк, І.Малашевська, О.Щербініна) та емоційно-естетичного переживання музики (Г.Саїк), підвищення мотивації до виконавства (І.Ростовська), музично-виконавського мислення (О.Бурська), виконавської та методичної компетентності (Н.Васильєва, І.Михаськова, Н.Цюлюпа). Питання фортепіанної підготовки майбутнього вчителя музики стають предметом дослідження китайських науковців: Бай Бінь, Бянь Мен, Ван Ін, Ге Де Юуй, Ін Юань, Лін Чженьган, Мен Мен, Ши Дзюнь Бо, Фу Сяоцзін, Хоу Юе, Хуан Чжу Лін та ін.

Однією з головних складових художньо-виконавської майстерності вчителя музики є оволодіння виразністю музичної інтонації, виконавсько-інтонаційним комплексом (Б.Асаф'єв, Ф.Валієва, Н.Височкіна, А.Малінковська, Т.Рибкіна, Сай Лін, Сюй Бо, Фен І та ін.), що пов'язано з художньо-виконавською технікою піаніста (А.Бірмак, Вай Куян, Ван Бін, Лго Чан, Є.Ліберман, Лю Хуан Гуан, Г.Салдаєва, Г.Ципін, Чжао Хунбін та ін.). У процесі наукової рефлексії щодо художньо-виконавської техніки вчені та музиканти-виконавці спираються на досвід і рекомендації видатних музикантів-піаністів минулого, зокрема Л.Баренбойма, К.Ігумнова, Г.Нейгауза, С.Савшинського, С.Фейнберга та ін.

До інтонаційного виконавського комплексу належить музична артикуляція, яка потребує від музиканта-виконавця особливих умінь. Феномен

артикуляції у виконавському процесі пов'язаний з художньою інтерпретацією твору, з переконливим її озвучуванням відповідно до образу, стилю, жанру та композиторської ідеї. Оскільки художня інтерпретація зумовлена багатьма факторами: історичною та стильовою належністю твору, художнім і музично-виконавським досвідом піаніста, а також переважаючою в його підготовці виконавською школою, артикуляційний компонент є складним багатограним та системним феноменом (Є.Титов).

Актуальність зазначеної проблеми зумовлена також тим, що для майбутнього вчителя музики як в Україні, так і в Китаї музична артикуляція виступає в різних аспектах: у виконавському процесі – як засіб художньої інтерпретації твору; у культурологічному та етно-культурному аспектах – як атрибут фахової компетентності, що дозволяє відрізняти особливості музичної мови певного історичного зрізу або певного народу; у музично-педагогічному процесі фахового становлення вчителя музики – як феномен, що застосовується під час формування навичок музичного сприйняття та мислення у школярів. Усе це потребує спеціального цілеспрямованого методичного забезпечення формування умінь музично-виконавської артикуляції майбутнього вчителя.

Однак, найбільшу увагу до артикуляції як засобу музичної виразності виконавства приділено у сфері вокалу, зокрема орфоепії та дикції (В. Антонюк, Л.Дмитрієв, О.Знаменська, В.Морозов, О.Прядко, А.Яковлева та ін.), у хоровому мистецтві, зокрема, у процесі мануального інтонування та відображення штрихів виконання в практиці диригентського жесту (А.Большаков, К.Пігров, А.Єгоров, П.Левандо та ін.), а також у процесі гри на духових інструментах (В.Апатський, Н.Волков, М. Gümbel, В.Іванов, Є.Носирев). Окрема увага приділена артикуляції в методиках гри на скрипці та інших струнно-смичкових інструментах (Л.Ауєр, К.Мострас, М.Стеценко, К.Флеш). Артикуляція є предметом праць з музикознавства, зокрема, вагомий внесок у теорію артикуляції зробили І.Браудо, Н. Keller, Х.Ріман, О.Сокол, Р.Scenk, Є.Титов, I. Wagesreiner, Н. Wurz, Б.Яворський. Стосовно артикуляції у процесі навчання гри на фортепіано, то цей феномен розглядається в інтонаційному комплексі А.Малінковською та як самодостатній елемент С.Холодковим, Ф.Валєєвою.

Недостатня розробленість методики оволодіння артикуляційними вміннями викликає низку суперечностей: між існуючою культурно-світоглядною теорією артикуляції у музикознавстві та відсутністю систематичного її застосування в теорії та методиці художньої компетентності вчителів музики; між регулятивною функцією артикуляції у виконавсько-інтонаційному комплексі та відсутністю теоретично обґрунтованих функцій музичної артикуляції в музично-педагогічній діяльності вчителя; між актуальністю застосування на уроках музичного мистецтва якісно виразного виконання музичних творів та відсутністю методичного забезпечення формування умінь музично-виконавської артикуляції у майбутнього вчителя; між зумовленістю музичної артикуляції особливостями мови, що формує її особливості мислення (як приклад, силогічне мислення китайців), та відсутністю спеціальних

методичних засобів для здійснення музично-мовних та вербально-мовних трансформацій в опануванні різноманітною музичною семантикою.

Актуальність проблеми музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики та відсутність теоретично обґрунтованої та перевіреної методики формування відповідних умінь у процесі навчання гри на фортепіано зумовило вибір теми дисертаційного дослідження: *«Методика формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано»*.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційне дослідження входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» і становить частину наукової теми «Методологічні та методичні основи модернізації фахової підготовки майбутніх учителів мистецьких дисциплін» (державний реєстраційний номер: 0109U000205). Тему дисертаційного дослідження затверджено Вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського (протокол № 11 від 27 червня 2013 р.).

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні, розробці та експериментальній перевірці методики формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики України і Китаю в процесі навчання гри на фортепіано.

Об'єкт дослідження – процес музично-виконавської підготовки майбутніх учителів музики.

Предмет дослідження – методика формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики України і Китаю в процесі навчання гри на фортепіано в педагогічних університетах України.

Завдання дослідження:

- розкрити феноменологію музичної артикуляції в контексті інтонаційного комплексу та художньо-сислової сутності у фортепіанному виконавстві;
- визначити сутність та розробити компонентну структуру умінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики відповідно до фортепіанної підготовки;
- обґрунтувати наукові підходи, педагогічні принципи, умови та методи формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики України і Китаю в процесі навчання гри на фортепіано;
- визначити рівні сформованості вмінь музично-виконавської артикуляції на студентів-піаністів на основі розроблених критеріїв, показників та методичного забезпечення процесу діагностування;
- розробити поетапну методику формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано та експериментально перевірити її ефективність.

Теоретико-методологічну основу дослідження склали: культурологічні, естетичні та феноменологічні засади музичного мистецтва і мистецької освіти (А.Богомолова, Е.Гуссерль, Р.Інгарден, І.Зязюн, М. Каган, Лі Пін, О.Лосєв,

Г.Меднікова, О.Михайліченко, С.Раппопорт, А.Сохор, В.Холопова, Т.Чередниченко); музикознавчі лінгвокультурні проєкції теорії інтонації (А.Антипова, М.Арановський, Б.Асаф'єв, В.Медушевський, Є.Назайкинський, Б.Покровський), теорії артикуляції і музичної мови (І.Браудо, Н. Keller, Х.Ріман, О.Сокол, Є.Титов, С.Шип, I.Wagesreiner, Б.Яворський); гуманістичні засади розвитку творчої особистості вчителя, його професійної майстерності (Н. Гузій, Дон Бо, О.Єременко, А.Козир, О.Олексюк, В.Орлов, О.Реброва, Н.Сегеда); психолого-педагогічні концепції музичної діяльності (Л.Виготський, Ля Сяопін, О.Леонтьєв, В. Петрушин, С.Рубінштейн, Б.Теплов, Цзен Шаої, Юань Яцю); історико-культурологічні аспекти розвитку фортепіанного виконавства та виконавського інтонування (Бянь Мен, Н.Гуральник, М.Друскін, Н.Кашкадамова, Лін Чженьган, А.Малинковська, Сай Лін, Сю Бо, Фен І, Чжун Ін); теоретичні положення формування виконавської культури та компетентності вчителя музики-піаніста (Ге Де Юй, Л.Гусейнова, Н.Згурська, Г.Падалка, О.Ростовський, О.Рудницька, Чжу Гун І, Ши Дзюнь Бо, В.Шульгіна, О.Щербініна, О.Щолокова), художньо-технологічні, методичні аспекти фортепіанного навчання (Бай Бінь, С.Бернстайн, О.Бурська, Ф.Валієва, Ван Бін, Н.Височкіна, Лю Цинган, Н.Мозгальова, Т.Рибкіна, Г.Прокоф'єв, Г.Саїк, Ю.Тарчинська, Фу Сяоцзін, О.Щербініна), праці з фортепіанної педагогіки (І.Гофман, Л.Ігумнов, Г.Коган, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, С.Сафроніцький, С.Фейнберг), узагальнення досвіду виконавського інтонування та методичних рекомендацій видатних піаністів, музикантів-педагогів Ф.Шопена, С.Савшинського, Л.Оборіна, Ф.Ліста, інших (М.Воротний, О.Кірчанова Т.Маріупольська, І.Марченко, А.Сасловський та інші).

Методи дослідження: *теоретичні:* аналіз історико-культурологічної, музикознавчої, психолого-педагогічної, методичної, педагогічної літератури; узагальнення положень наукових концепцій з питань психології творчої діяльності, музично-виконавської інтерпретації; аналіз нотного матеріалу; теоретичне моделювання; *емпіричні:* узагальнення та використання під час експерименту виконавського фортепіанного досвіду провідних музикантів-піаністів минулого; педагогічне спостереження, опитування, анкетування, завдання на самооцінку, експертні оцінки; навчальні тести, творчі музично-виконавські завдання, експеримент (констатувальний, формувальний); *статистичні:* шкалування, застосування формул середніх показників, доведення результативності за коефіцієнтом Фішера та Стьюдента.

Наукова новизна дослідження визначена тим, що *вперше:*

- теоретично обґрунтовано та побудовано модель умінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано; уміння музично-виконавської артикуляції розглянуто як системний феномен педагогічного спрямування виконавської підготовки студентів-піаністів у проєкції діалогу культур «Україна-Китай»;
- на основі урахування феноменологічного, герменевтичного, фахово-компетентнісного та індивідуально-ресурсного факторів обґрунтовано лінгвокультурний, транскультурний, компаративістський, антропологічний,

полімодальний науковий підходи у дослідженні і формуванні вмінь музично-виконавської артикуляції;

– розроблено та обґрунтовано поетапну методику формування умінь музично-виконавської артикуляції в процесі навчання гри на фортепіано майбутніх учителів музики;

уточнено: сутність понять «музична артикуляція», «художньо-виконавська артикуляційна компетентність», «артикуляційна грамотність», функції виконавської артикуляції;

подальшого розвитку набула феноменологія інтонаційно-артикуляційного комплексу; теорія художньо-комунікативної сутності виконавства; фахово-педагогічного спрямування фортепіанної підготовки вчителя музики, її багатфункціональність через відповідність функцій музичної артикуляції.

Практичне значення одержаних результатів полягає: у можливості застосування у музично-навчальному процесі розроблених критеріїв та показників оцінювання вмінь музично-виконавської артикуляції; педагогічних умов, принципів та методів їх формування в процесі навчання гри на фортепіано; у практичному застосуванні основ теорії інтонації та інтонаційно-виконавського комплексу через артикуляційний сегмент фортепіанного виконавства та виконавської підготовки майбутніх учителів музики; у цілеспрямованій настанові на забезпечення відповідності вербально-мовної та музично-виконавської інтонаційно-артикуляційної виразності в музично-педагогічному процесі. Пропоновані методи і техніки формування умінь музично-виконавської артикуляції студентів-піаністів можуть бути застосовані під час фортепіанного навчання студентів музичних академій, інститутів мистецтв; окремі методи можуть бути застосовані для студентів-вокалістів, диригентів, частково хореографів.

Результати дисертаційного дослідження *впроваджено* у навчально-виховний процес Державного закладу “Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського”, м. Одеса (довідка № 585 04.03.2015р.); Харківського національного педагогічного університету імені Г.С.Сковороди (довідка № 01/10 – 488 від 05.05.2015 р.), Одеської національної музичної академії імені А.В.Нежданової (довідка 283 від 15.04.2015 р.), Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова (довідка 07-10 / 936 від 22.04.2015р.)

Апробація та впровадження результатів дослідження. Основні теоретичні положення та результати дослідження пройшли апробацію на *міжнародних* наукових конференціях: «Педагогіка мистецтва і мистецтво педагогічної дії» (X Міжнародні педагогічно-мистецькі читання пам'яті професора О.П. Рудницької. Київ, 2012); «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції» (Суми, 2013); «Музична культура й освіта Буковини у європейському вимірі» (Чернівці, 2013); «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД (Переяслав-Хмельницький, 2013); «Современные тенденции в педагогической науке Украины и Израиля: путь к интеграции» (Одеса, 2014),

«Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства (Одеса, 2015); *всеукраїнських конференцій*: «Мистецька освіта як чинник людиноставлення (Тернопіль, 2013); «Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики» (Київ, 2014); *регіональних конференцій*: «Особистісні виміри художньо-естетичного виховання і навчання (Одеса, 2012); на засіданнях кафедри музичного мистецтва та хореографії Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д.Ушинського.

Публікації. Основні теоретичні положення та отримані результати дослідження висвітлені в 13 публікаціях автора, 5 з яких – наукових фахових виданнях України, 2 – в іноземних виданнях, одна стаття у співавторстві.

Особистий внесок здобувача полягає у визначенні інтонаційно-виконавських конструктів та методичному обґрунтуванні їх застосування в процесі навчання гри на фортепіано.

Структура дисертації. Робота складається із вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 233 сторінки. Обсяг основного тексту – 183 сторінок. У роботі подано 6 таблиць, 14 рисунків, що разом з додатками становить 24 сторінки. Список використаних джерел охоплює 227 найменувань, із них 28 – іноземними мовами.

Основний зміст дисертації

У **вступі** обґрунтовано актуальність проблеми дослідження, зазначено зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, об'єкт, предмет, завдання, розкрито методологічні основи дослідження; показано наукову новизну та практичне значення; наведено дані щодо апробації та впровадження результатів дисертації.

У **першому розділі** - *«Теоретичні основи дослідження проблеми музичної артикуляції у контексті фортепіанного виконавства вчителя музики»* - на основі аналізу наукової літератури з феноменології мистецтва та теорії інтонації і артикуляції розкрито сутність музичної артикуляції у структурі музично-інтонаційного комплексу; визначено особливості артикуляції у фортепіанному виконавстві в історичному та методико-педагогічному аспектах, феноменологію музичної артикуляції.

У розділі показано, що засоби музичної виразності, які складають основу мови музичного мистецтва, сполучаються між собою в процесі створення художнього образу у композиторській та у виконавській творчості. Музична інтонація є надважливим елементом музичної мови, оскільки через неї сполучаються майже усі засоби виразності, що створює ритмо-інтонацію, тембро-інтонацію, інтонацію-артикуляцію тощо. Художньо-сміслова взаємодія музичної інтонації та артикуляції є прикладом найбільш тісного співвідношення засобів музичної виразності у створенні та відтворенні художнього образу під час виконавства.

Теорія музичної інтонації (Б.Асаф'єв, М.Бонфельд, В. Медушевський, Є.Назайкінський, С.Шип, ін.) та музичної артикуляції (І. Браудо, Х.Вюрц,

М.Гумбель, Г. Келлер, І.Пушечніков, Х.Ріман, В.Ріхтер, О.Сокол, ін.) висвітлює зазначені феномени як самодостатні, так і в комплексі, у системі художньо-виразових координат: передача основної художньої ідеї твору; процес розчленування та фразування музичної тканини; забезпечення художньої ідентичності через народні музичні особливості (інтонаційні, ритмо-артикуляційні тощо); відбиття особливостей настрою певної епохи, культурно-історичного зрізу тощо. Аналіз функціонування музично-інтонаційного комплексу, зокрема його інтонаційно-артикуляційного сегменту дозволив встановити такі його функції: *комунікативна*, в якій артикуляція стає засобом прямого та опосередкованого художньо-творчого спілкування композитора, виконавця та слухача; *емоційно-розвивальна*, в якій артикуляція розвиває художні уявлення за допомогою спонукання до асоціацій з мовою, з явищами природи тощо; *пізнавальна*, в якій завдяки інтонаційно-артикуляційного сегменту мови усвідомлюється художня інформація через існуючі символи, знаки, семантичні правила, канони щодо музичної вимови в певні історичні культурні зрізи; *художньо-образна*, в якій артикуляція як одиниця інтонаційного комплексу стає атрибутом музичного/художньо-образного мислення та стимулює музично-інтелектуальні процеси.

Концепції та теоретичні положення науковців щодо художньо-сміслової взаємодії інтонації та артикуляції класифіковано за такими напрямками: психологічний, феноменолого-теоретичний, герменевтично-інтерпретаційний.

Психологічний напрям досліджень розглядає процеси перцепції, осмислення, переживання, комунікації, якими супроводжується оперування музичної інтонації як комплексного явища, що містить у собі інші музично виразові засоби, зокрема, й артикуляцію музичного тону як такого, його тембральної зони, експресивності вимови тощо (Н.Гарбузов, А.Готсдинер, К.Ернст, Д.Кірнарська, О.Леонт'єв, В.Мясіщев, та ін.). Психологічний аспект інтонаційно-артикуляційного феномену музики торкається проблем музично-перцептивних процесів, спрямований на проблематику сприйняття мистецтва шляхом розуміння його мови і творчого переживання образу («естетичне переживання» М.Дессуар, «чуттєво-сміслова суб'єктивність» М.Дюфрен).

Феноменолого-теоретичний напрям розкриває результати дослідження інтонації та артикуляції з точки зору феноменологічного підходу в працях філософів, культурологів (Е.Гуссерль, Р.Інгарден, О.Лосев, Свунь Цзи, З.Фоміна, М.Хайдеггер, С.Філіпов) та музикознавців (М.Арановський, Н.Корихалова, Є.Назайкінський, С. Раппопорт, О.Сокол, С.Шип, Б.Яворський). Осмислення доробку музикознавців, філософів щодо інтонації та артикуляції (М.Аркад'єв, М.Арановський, М.Бонфельд, Ву Гоулінг, І.Герасимова, В.Дорохін, М.Каган, Н.Кісліцин, А.Лосев, Х.Ріман, О.Сокол, С.Шип та ін.) дозволив констатувати наявність та самодостатність феноменів музичної мови інтонаційно-артикуляційного сегменту; наявність в музиці своїх інтоном, законів музично-мовного утворення або вимови (виконання), що й зумовлює тісний зв'язок музично-виразових засобів у системі інтонаційного комплексу, та, зокрема художньо-смісловий (зображальний або вимовний) зміст артикуляції.

Герменевтично-інтерпретаційний напрямок посвячений проблемі атрибутивності музичної інтонації та артикуляції в тлумаченні та інтерпретації музичних текстів на основі аналізу сутності музичного знаку, символу, штриха, ремарок. Герменевтичний аспект порушує та розкриває проблему тлумачення музичних та ширше – художніх текстів (Т.Адарно, Г.Гадамер, К.Дальхауз, Г.Кречмар, А.Шерінг, В.Холопова, Т.Чередніченко та ін.); інтерпретаційний – передбачає вербальну або виконавську концепцію озвучування музичного тексту, усіх елементів музичної мови. Цей напрямок також висвітлює методичні та практично-рекомендаційні поради стосовно інтерпретації ремарок, штрихів у контексті стилю, епохи тощо (Л.Булатова, Ф.Валєєва, В.Дорохін, Н.Корихалова, А.Малінковська, М. Люсі О.Сокол, Є.Тітов, Х.Ріман).

За аналогією багат шарових моделей щодо видів мистецтва у феноменології Р.Інгардена, визначено чотири шари музичної артикуляції, які відбивають різні боки її художньо-сислової сутності в проекції до виконавського процесу: природно-асоціативний; інтонаційно-досвідний; графічно-штриховий; тактильно-виконавський. З означених шарів до категорії «чистого розуму» можна віднести перший, природно-асоціативний шар, решта є свідомим або інтуїтивно-досвідним результатом сприйняття, спілкування, вивчення, усвідомлення, виконання музичних текстів.

Застосування культурно-історичного аналізу дозволило встановити кілька магістральних напрямків методико-теоретичної думки в галузі виконавства, у руслі яких формування інтонаційно-виконавського комплексу, зокрема артикуляції виконавства відбувалося найбільше інтенсивно. Йдеться про такі змістові аспекти цих напрямків, які порушують питання: 1) природи, сутності, закономірностей виразного виконання; розвитку у виконавця художньо-творчих здібностей і мислення; 2) виконавського формоутворення, організації елементів музичної форми, досягнення цілісності виконання; 3) фортепіанно-звукової специфіки, можливостей художньо-звукових, інтонаційних шукань виконавця-піаніста; 4) психофізіологічних закономірностей виконавського процесу; формування й розвитку інтонаційно-слухової культури, піаністичної майстерності, рухової техніки.

У відповідності до естетичних норм, поглядів та художніх стилів музична артикуляція вже з XVII століття була предметом художньо-творчої уваги композиторів та виконавців, що відбилося на виникненні перших уявлень про взаємозв'язки елементів: фразування-артикуляція, артикуляція-інтонація відповідно до виконавського процесу. Шлях розвитку інтонаційно-артикуляційного комплексу у виконавстві показав, що музична артикуляція зумовлена багатьма факторами: від лінгвокультурного до ментального, від моторно-рухового до образно-символічного, від художньо-світоглядного до індивідуально-творчого, від техніко-виконавського до художньо-комунікативного.

Аналіз феномена артикуляції дозволив уточнити її сутність як атрибуту музично-інтонаційного комплексу: це – системний атрибутивний елемент музичної мови, який входить в більш широкий інтонаційно-виконавський

комплекс, забезпечує асоціації вербально-мовного або візуального джерела з музично-мовним інтонаційно-експресивним вираженням художньої ідеї твору. У музичному виконавстві артикуляція – це засіб художньої техніки, що забезпечує звукову матеріалізацію інтонаційної виразності твору шляхом наповнення ремарок, штрихів, інших наочних атрибутів музичної мови тексту твору особливим художньо-ціннісним смислом. У діяльності вчителя музики ця властивість музичної мови стає педагогічним ресурсом обговорення твору з учнями шляхом пояснення його художньо-зображальної або інтонаційно-виразної смислової ідеї. Питанням інтонаційної культури та артикуляційної виразності виконання приділяли увагу майже усі відомі музиканти-піаністи минулого та сучасності (О.Алексєєв, О.Гольденвейзер, Г.Коган, Є.Ліберман, Ф.Ліст, М.Метнер, Я.Мільштейн, Г.Нейгауз, С.Рапопорт, С.Савшинський, С.Фейнберг, А.Шнабель, Ф.Шопен).

У розділі за акцентовано увагу на виконавській підготовці вчителя музики, зокрема процесу навчання гри на фортепіано. Багатоаспектність та багатофункціональність фортепіанної гри на уроках музики зумовлює необхідність гнучкого, педагогічно доцільного, мобільного застосовування артикуляції під час музичного навчання школярів: пояснення та вербального інтерпретування образу твору, застосування педагогічного ресурсу артикуляції під час вивчення творів, а також під час навчання елементарному музичному виконавству (спів, гра на елементарних музичних інструментах).

У другому розділі – *«Науково-методичні основи дослідження умінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів у фортепіанному навчанні»* - обґрунтовується сутність умінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики у фортепіанному навчанні та подається їх компонентна модель; презентуються наукові підходи, педагогічні принципи, умови та методи, що складають науково-методичну основу авторської методики формування умінь музично-виконавської артикуляції.

Побудова компонентної моделі умінь музично-виконавської артикуляції здійснювалася на основі компетентнісного та функціонального підходів. Було встановлено відповідність умінь певним професійним компетенціям учителя музики, а саме: *стильова*, що дозволяє відрізнити особливості музичної мови певного історичного зрізу або певного народу; *комунікативна*, що дозволяє чітко висловлювати, розуміти, сприймати, інтерпретувати сенс музичної мови; *термінологічна*, що забезпечує грамотне прочитання ремарок, термінів, графічних знаків; *художньо-семантична*, що дозволяє розпізнати і адекватно пов'язати артикуляційні засоби виразності музики з художнім образом; *інтонаційна*, що забезпечує адекватну виразність виконання, а також виразність мови вчителя відповідно образу твору, що інтерпретується; *звукотворююча* (тактильно-чуттєва), яка допомагає диференціювати власні відчуття пальцевого дотику клавіш під час використання різних артикуляційних прийомів.

Уміння музично-виконавської артикуляції – це процес і результат освоєння ігрових тактильних прийомів звуковидобування, що визначають характер музичного твору, заснованих на усвідомленому ставленні до інтонаційної,

фразеологічної, семантичної, художньо-стильової диференціації музичного звукового потоку або нотного тексту, що здійснюються під впливом слухових уявлень і самоконтролю. Вони згруповані в чотири компоненти: *операційно-образний*, що включає вміння: диференціювати смислове, образне, контекстне значення графічних позначень, ремарок, термінів під час аналітичної роботи з текстом; застосовувати звуковий еквівалент артикуляційних позначень під час художньо-творчої роботи над образною драматургією твору. *Жанрово-стильовий компонент* охоплює уміння: адекватно оцінити і відтворити всі складові артикуляційного комплексу (штрихи, цезури, інтонаційні кульмінації) і його взаємозв'язок з іншими засобами виразності відповідно до жанру твору; уміння визначити і відтворити тип інтонаційно-музичної вимови у відповідності зі стилем твору, з композиторським художнім методом, з національною належністю, тимчасовими культурними зрізами. *Техніко-виконавський компонент* включає: уміння чітко відтворити графічні знаки в тексті, штрихи в їх різноманітті (розділові, зв'язкові, довготні, інші); вміння переконливо проінтонувати (виконати) фразування музичного тексту, імітувати «музичне дихання» за допомогою зв'язку артикуляції і агогіки. *Художньо-комунікативний компонент*, що розглядався в контексті самотійної педагогічної діяльності, охоплював: вміння мобільно та гнучко застосовувати музичну артикуляцію з метою передачі художньої інформації та її глибокого розуміння та переживання з боку школярів; вміння самотійно добирати художньо-доцільну музичну артикуляцію в процесі роботи над виконавською інтерпретацією в педагогічному процесі.

На основі визначення факторів впливу на формування зазначеного типу умінь визначено наукові підходи: культурномовний фактор зумовив вибір *лінгвокультурного підходу*, смислоутворюючий фактор – *культурологічний та етнокультурний підходи*; фактор якості музичної компетентності – *компаративистський і транскультурний*; фактор індивідуально-виконавських ресурсів особистості – *антропологічний та полімодальний підходи*.

Педагогічними умовами визначено: актуалізацію розуміння функціональних аспектів музично-виконавської артикуляції; настанову на рефлексію відчуття взаємозв'язку слухо-тембральних, художньо-асоціативних, тактильно-пластичних, інтонаційно-образних процесів у роботі над артикуляцією твору; активізацію самотійного пошуку засобів інтонаційно-виразного виконавства на основі артикуляційних компенсацій. На рисунку 1 подається методична модель формування визначених умінь.

У третьому розділі – *«Експериментальна робота з формування умінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики у фортепіанному навчанні»* - розкрито сутність пропедевтичного етапу дослідження; критерії, показники та методика діагностування рівнів сформованості умінь музично-виконавської артикуляції студентів-піаністів в умовах констатувального експерименту та перевірка методики формування умінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано у процесі формувального експерименту.

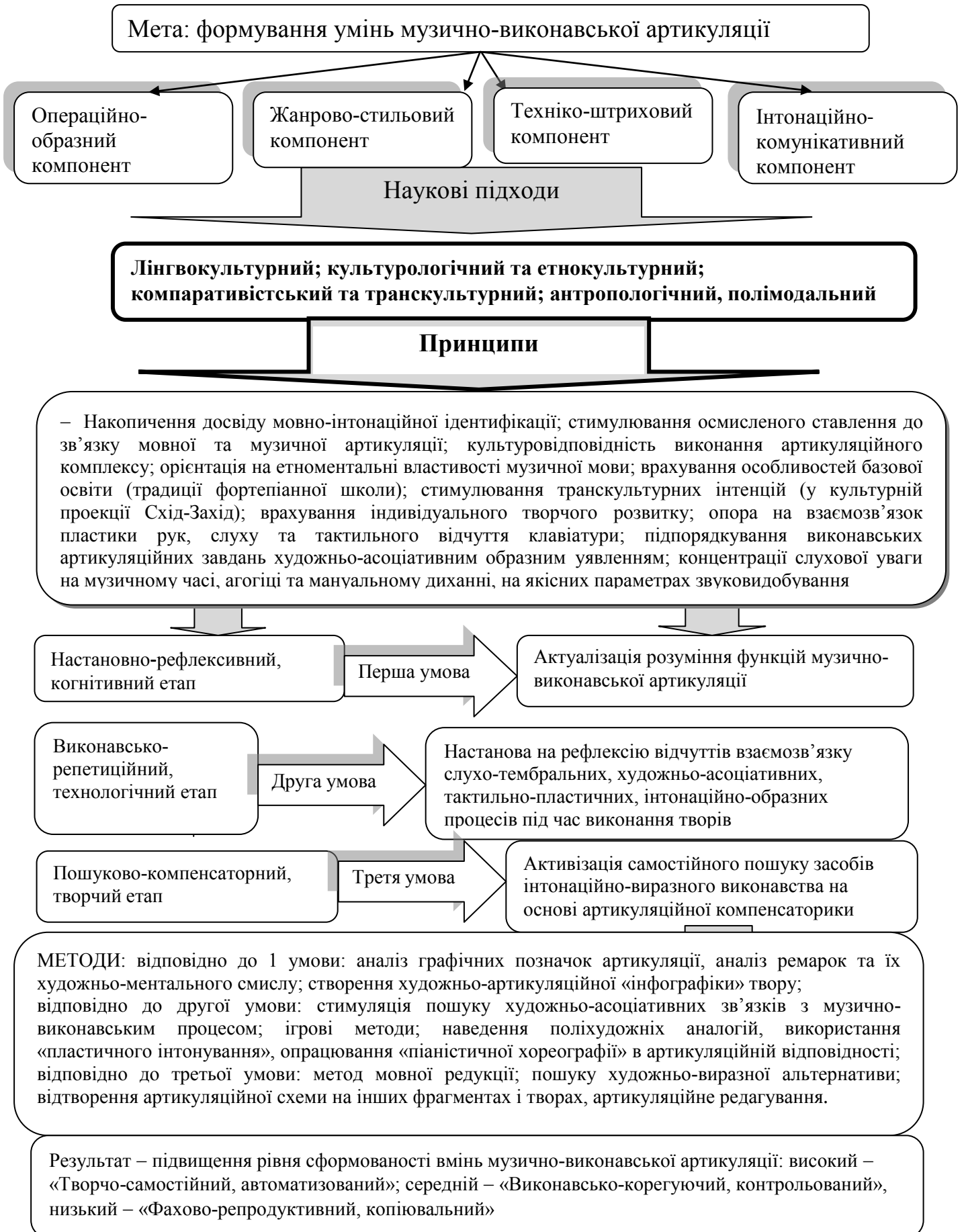

Рис. 1 Теоретична модель формування вмінь музично-виконавської артикуляції

Для оцінювання рівня сформованості умінь музично-виконавської артикуляції було розроблено критерії та показники. *Операційний критерій* – *якість уявлення та операцій мислення стосовно інтонації і артикуляції*, мав показники: ступінь поінформованості в сфері музичної артикуляції як елементу цілісного інтонаційного комплексу; якість оперування звуко-артикуляційними уявленнями та аналітичної роботи над фортепіанним текстом. *Орієнтаційний критерій* – *ступінь орієнтації в жанрово-стильових властивостях музичної артикуляції, її художньо-сислової ролі*; його показники: адекватність розуміння жанрово-стильової відповідності музичної артикуляції в її культурологічному контексті; якість застосування жанрово-стильових аспектів музичної артикуляції в процесі роботи над фортепіанними творами. *Виконавський критерій* – *якість художньо-технічного виконання інтонаційно-артикуляційних засобів музичної мови* з показниками: міра володіння технікою звуковидобування, виразністю штриха, туше; якість та самостійність застосування технічної майстерності виконавства відповідно до творчого процесу виконавської інтерпретації. *Комунікативний критерій* – *ступінь педагогічного застосування художньо-комунікативного потенціалу музичної артикуляції*, мав показники: ступінь адекватності та змістовності вербально-образного пояснення музичних артикуляцій під час художньо-педагогічної інтерпретації; володіння технологіями застосування музично-артикуляційних засобів в художньо-комунікативних процесах уроку музики.

Встановлено три рівні сформованості вмінь музично-виконавської артикуляції. До високого рівня, який ми номінували «Творчо-автономний, автоматизований», було віднесено досліджуваних, у яких кількісні та якісні параметри переважної більшості показників вказували на високий ступінь володіння уміньми музично-виконавської артикуляції: вони демонстрували ґрунтовні знання з теорії артикуляції, стилів та жанрів у контексті застосування артикуляційного сегменту музичної мови; виявляли рефлексію відчуттів, образних уявлень з життєвими та природними реаліями, асоціативність, якими вільно та ініціативно користувалися у творчих виконавських та комунікативно-педагогічних процес; демонстрували позасвідоме управління такими уміньми, оскільки вони вже досягли певного автоматизму в художньо-комунікативних, інтерпретаційних процесах творчо-виконавської та педагогічної діяльності. Таких студентів у двох групах виявилось 7%. До середнього рівня – «Виконавсько-корегуючого, контрольованого» – було віднесено студентів, які демонстрували розуміння та відповідальне ставлення щодо всіх визначених показників. Вони ще не досягали високого ступеня поінформованості, орієнтації в теорії артикуляції та жанрово-стильового застосування артикуляційних засобів виразності; самостійність оперування артикуляційними уявленнями виявлялася епізодично, невпевненість у вільному їх використанні у виконавській та педагогічній діяльності; непереконалива виразність виконання інтонаційно-артикуляційних засобів музичної мови, образність застосування метафор, що ґрунтуються на розвиненому асоціативному та образному фонді слухових уявлень; проте вони усвідомлюють значущість зазначених умінь та

демонструють стійку динаміку їх формування. Таких студентів у двох групах виявилось 29%. До низького рівня, який був позначений «Фахово-репродуктивний, копіювальний», віднесено студентів, котрі демонстрували переважно відтворення тих завдань та дій, на які вказував викладач, методист, або екзаменатор під час складання модульної атестації. Вони демонстрували обмежену поінформованість стосовно інтонаційно-артикуляційної сфери музичної мови, особливостей її відтворення на фортепіано; стильову і жанрову відповідність; слабо виявлялися їх артикуляційні образні зв'язки з життєвими та природними реаліями, асоціації, їх виконавство характеризувалося суб'єктивними уявленнями щодо відтворення артикуляційного сегменту музичної мови; демонструвався слабкий слуховий контроль та відсутність самостійності в застосуванні інтонаційно-артикуляційної сфери в педагогічній діяльності. Таких студентів виявилася переважна більшість: 64%.

Експериментальна перевірка пропонованої методики підтвердила ефективність обґрунтованих педагогічних принципів, розроблених педагогічних умов та методів, які впроваджувалися по етапам: *настаново-рефлексивному, когнітивному*, мета якого полягала в стимулюванні осмислення феноменології музично-артикуляційного виконавського комплексу та усвідомленні самооцінки володіння артикуляційними вміннями під час інтерпретації фортепіанних творів; *виконавсько-репетиційному, технологічному*, який здійснювався з метою оволодіння вміннями виконувати різновиди артикуляційних засобів музичної мови як атрибутами художньої техніки піаніста, самостійного опрацювання виконавських штрихів та різноманітних артикуляційних засобів виразності відповідно до художньо-образного смислу твору; *пошуково-компенсаторному, творчому*, під час якого цілеспрямовано стимулювалася творча самостійність студентів у доборі артикуляційних засобів виразності з метою передачі художнього образу твору.

Верифікація результатів здійснювалася за критеріями Фішера, Стьюдента та з урахуванням величини дельти Δ , яка показувала результат порівняння динаміки росту показників, оскільки невеличке підвищення результатів в КГ також було констатовано.

Отже, динаміка результативності в ЕГ встановлена така: до високого рівня до початку експерименту відносилось 3% студентів, після – 26,5%; до середнього рівня до початку експерименту відносилось 29%, після – 50%; а до низького рівня до початку – 68%, наприкінці – 23,5%. Натомість в КГ кількісний відсоток високого рівня не змінився і складав 12%; показники середнього рівня трохи збільшилися: з 29% до 38%, а показники низького – зменшилися з 59% до 50%. Між тим у порівнянні результатів - перевага на боці ЕГ, що й підтвердили розрахунки за зазначеними критеріями.

ВИСНОВКИ

У дисертації наведено теоретичне узагальнення та нове вирішення проблеми формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики України та Китаю в процесі навчання гри на фортепіано, що

знайшло відображення теоретичному обґрунтуванню та визначенню специфіки означеного феномена як комплексно-виконавського індивідуально-творчого ресурсу вчителя музики-піаніста, що забезпечує якісне художньо-виразне виконання фортепіанних творів та компетентнісне застосування його педагогічного потенціалу; в розробці та експериментальній перевірці поетапної методики формування умінь музично-виконавської артикуляції у студентів педагогічних університетів. Проведене дослідження дало можливість сформулювати наступні висновки:

1. Аналіз наукової літератури з мистецтвознавства, музикознавства, музичної педагогіки, методики музичного навчання та навчання гри на фортепіано, присвячених проблемі осмислення та феноменології музичної артикуляції та методики її виконавства, засвідчив, що музична артикуляція входить до музично-інтонаційного комплексу, пов'язана з іншими засобами мови музичного мистецтва (агогіка, динаміка, тембр, музичний час, ритм тощо), що підсилює її художньо-експресивну властивість у передачі образу твору. У результаті уточнення сутності поняття «*музична артикуляція*», конкретизовано теоретичне положення щодо артикуляції як атрибутивного елемента цілісного інтонаційного комплексу, який забезпечує асоціації вербально-мовного висловлення або образно-візуального чи природного джерела з музично-мовним інтонаційно-експресивним вираженням художньої ідеї твору. Художньо-сміслова сутність музичної артикуляції ґрунтується на триєдиній методології і представлена в науковій літературі з психологічного, феноменолого-теоретичного та герменевтично-інтерпретаційного аспектів. Осмислення феноменології музичної артикуляції дозволило встановити чотири шари, що відбивають різні сторони її художньо-сміслові сутності в проекції виконавського процесу: природно-асоціативний, інтонаційно-досвідний, графічно-штриховий, тактильно-виконавський. Розкриття феноменології музичної інтонації дозволило обґрунтувати функціональний контекст музичної артикуляції як її основного атрибуту. Встановлено наявність *комунікативної, емоційно-розвивальної, пізнавальної, когнітивної* функцій артикуляції, як педагогічно-спрямованих; *структурологічної, часової, динамічної, емоційно-енергетичної, колористичної, психофізіологічної* (слухового контролю та слухової асоціативної пам'яті) *функцій* як художньо-композиційних у творчому процесі створення та відтворення музики; *індивідуально-інтерпретаційної* функції як генералізованої, що об'єднує функціонально-комплексний контекст артикуляційних засобів виразності для творчого самовираження та індивідуальності виконавської інтерпретації твору.

2. У дослідженні визначено сутність умінь музично-виконавської артикуляції: це атрибут художньо-виконавської техніки, що формується в процесі освоєння виконавсько-тактильних прийомів звуковидобування, заснований на усвідомленому ставленні до інтонаційної, фразеологічної, семантичної, художньо-стильової диференціації музичних властивостей твору, здійснюваних під впливом слухових уявлень і самоконтролю, які забезпечують індивідуально-творчу якість інтерпретації музичного твору. Зазначені уміння

майбутнього вчителя музики ґрунтуються на комплексі художньо-інтонаційних компетенцій: термінологічної, художньо-семантичної, стильової, інтонаційної тактильно-почуттєвої, комунікативної. *Структура* умінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики відповідно до фортепіанної підготовки представлена чотирма компонентами, кожен з яких містить по два елементи і конкретизовані уміння. *Операційно-образний компонент* (артикуляційна грамотність, перцептивний досвід оперування звуко-артикуляційними уявленнями) охоплює уміння: диференціювати смислове, образне, контекстне значення графічних позначень, ремарок, термінів під час аналітичної роботи з текстом; застосовувати звуковий еквівалент артикуляційних позначень під час художньо-творчої роботи над художньо-образною драматургією твору. *Жанрово-стильовий компонент* (сприйняття та відтворення жанрової та стильової відповідності артикуляційних засобів музичного тексту) охоплює уміння: адекватно оцінити й відтворити всі складові артикуляційного комплексу (штрихи, цезури, інтонаційні кульмінації) і його взаємозв'язок з іншими засобами виразності відповідно до жанру твору; визначити і відтворити тип інтонаційно-музичної вимови у відповідності зі стилем твору, з композиторським художнім методом, з національною приналежністю, тимчасовими культурними зрізами. *Техніко-виконавський* (техніко-штриховий та формоутворюючий аспекти основних атрибутів артикуляції) охоплює уміння: чітко відтворити графічні знаки в тексті, штрихи в їх різноманітті (розділові, зв'язкові, довготні, інші); переконливо проінтонувати (виконати) фразування музичного тексту, імітувати «музичне дихання» за допомогою зв'язку артикуляції й агогіки. *Інтонаційно-комунікативний компонент* (педагогічно спрямовані елементи: художньо-виражальний та творчо-інтерпретаційний) охоплював такі уміння: мобільно й гнучко застосовувати музичну артикуляцію з метою передачі художньої інформації та її глибокого розуміння та переживання з боку школярів; самостійно добирати художньо-доцільну музичну артикуляцію під час роботи над виконавською інтерпретацією в педагогічному процесі.

3. У якості методологічних основ формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано визначено: а) *наукові підходи*: лінгвокультурний, культурологічний та етнокультурний, компаративістський та транскультурний, антропологічний та полімодальний; б) *педагогічні принципи*: накопичення перцептивного досвіду мовно-інтонаційної ідентифікації в контексті приналежності музичної семантики нації, етносу; стимулювання осмисленого ставлення до зв'язку мовної та музично-виразної артикуляції через аналіз їх семантичних складових; культуровідповідності у виконанні артикуляційного комплексу (зв'язкових, розділових, риторичних, графічних артикуляційних кліше); орієнтація на відображення етноментальних художніх особливостей музичної мови у виконавському процесі; врахування особливостей базової школи фортепіанного навчання, її традицій і нормативних уявлень; опора на транскультурні інтенції у фортепіанному навчанні українських і китайських студентів; урахування довузівської підготовки та індивідуального творчого розвитку студентів-

піаністів стосовно сформованості інтонаційного виконавського комплексу; стимулювання поліхудожніх асоціацій та артикуляційної редукації; опора на взаємозв'язок пластики рук, слуху та тактильних відчуттів клавіатури; концентрація слухової уваги на музичному часі, агогії, опосередкованому «мануальному» диханні; концентрація уваги на якісних параметрах звуку: інтонаційної мікроструктури як елемента цілісності драматургічного розгортання образу. Обґрунтовано доцільність упровадження таких *педагогічних умов*: актуалізація розуміння функціональних аспектів музично-виконавської артикуляції; настанова на рефлексію відчуття взаємозв'язку слухо-тембральних, художньо-асоціативних; тактильно-пластичних, інтонаційно-образних процесів під час роботи над артикуляцією твору; активізація самостійного пошуку цінностей інтонаційно-виразного виконавства на основі творчого процесу артикуляційної компенсаторики.

4. Для діагностування рівнів сформованості вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики було застосовано наступні **критерії**, що відповідали розробленій компонентній структурі досліджуваного феномена:

- *операційний* - якість уявлення та операцій мислення стосовно інтонації і артикуляції. Він оцінював знання та аналітичний бік музично-артикуляційної компетентності: знання та звукові уявлення щодо музично-виконавських засобів виразності фортепіанних творів, які стосуються артикуляції та цілісного інтонаційного комплексу;

- *орієнтаційний* - ступінь орієнтації в жанрово-стильових властивостях музичної артикуляції, її художньо-сислової ролі. За допомогою цього критерію оцінювалися сприйняття та виконання жанрово-стильових ознак музично-артикуляційних засобів виразності;

- *виконавський* - якість художньо-технічного виконання інтонаційно-артикуляційних засобів музичної мови. За його допомогою оцінювалися технічне володіння артикуляційною виразністю та самостійне застосування штрихів та цезур під час роботи над образністю та драматургічною цілісністю твору;

- *комунікативний* - ступінь педагогічного застосування художньої-комунікативного потенціалу музичної артикуляції. За допомогою цього критерію музично-артикуляційні уміння оцінювалися як у художньо-виконавському, так і в педагогічному процесах.

Установлено три рівні сформованості вмінь музично-виконавської артикуляції: високий «Творчо-автономний, автоматизований» (7% досліджуваних); середній «Виконавсько-корегуючий, контрольований» (29%); низький – «Фахово-репродуктивний, копіювальний» (64%).

5. У дослідженні представлена поетапна **методика** формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики у процесі навчання гри на фортепіано, згідно якої педагогічна робота означеного напрямку проводиться послідовно настаново-рефлексивного, когнітивного; виконавсько-репетиційного, технологічного; пошуково-компенсаторного, творчого *етапів* з використанням *методів*: створення художньо-артикуляційної інфографіки твору

у перцептивному процесі; «артикуляційні редакції», використання «пластичного інтонування», «мануального дихання» та «піаністичної хореографії» в артикуляційній відповідності образу та ін. Експериментальна перевірка авторської методики у процесі формувального експерименту показала суттєве збільшення результатів у студентів ЕГ. Верифікація результатів за критеріями Фішера, Стюдента та за результатами розрахунків величини дельти Δ підтвердили достовірність отриманих даних та ефективність запропонованої методики. Установлено, що методика формування умінь музично-виконавської артикуляції буде ефективнішою, якщо дотримуватися першочергової активізації перцептивно-рефлексивної діяльності, а потім активізувати продуктивно-технологічні, виконавські дії.

Виконане дослідження не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Подальшого вивчення і наукового обґрунтування потребують питання розкриття специфіки формування умінь музично-виконавської артикуляції в процесі навчання гри на різних музичних інструментах.

Основні положення дисертації відображено у таких публікаціях

1. Лу Чен. Виконавські артикуляційні вміння вчителя музики-піаніста в контексте полімодального підходу / Лу Чен // Наукові записки Тернопільського нац. пед. ун.-ту імені Володимира Гнатюка. Серія : Педагогіка. – Тернопіль, 2013. – № 4. – С.30-33.

2. Лу Чен. Музыкальная артикуляция в художественном контексте фортепианной исполнительской подготовки / Лу Чен // Науковий часопис Нац. Пед. ун.-ту імені М.П.Драгоманова. Серія 14 – Теорія і методика мистецької освіти. Випуск 14 (19). Частина 2. – Київ, 2013. – С.75-79.

3. Лу Чен. Фортепианная подготовка будущего учителя музыки Украины и Китая в контексте транскультурного подхода / Лу Чен // Науковий вісник Південноукраїнського нац. пед. ун.-ту імені К.Д.Ушинського. – Одеса, 2014. – № 3-4. – С.124-130.

4. Лу Чен. Етапи формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики впроцесі навчання гри на фортепіано / Лу Чен // Науковий вісник Південноукраїнського нац. пед. ун.-ту імені К.Д.Ушинського. – Одеса, 2015. – № 2. – С.98-104.

5. Лу Чен. Педагогические условия формирования музыкально-артикуляционных умений будущих учителей музыки / Лу Чен // Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський держ. ун.-тет імені Миколи Гоголя). – Ніжин : НДУ ім. М.Гоголя, 2015. – № 1. – С. 135-139.

6. Лу Чен. Художественно-исполнительская артикуляционная компетенция учителя музыки в контексте компаративистского подхода / Лу Чен // Педагогика и современность. Научно-педагогический журнал №4 (2013г.) ISSN 2304-9065. – М.: «Издательство «Перо», 2013. – С.27-33.

7. Lu Cheng. Polyartistic intonation and performing constructs as methodic resource in teaching future music and choreography teachers / O., Rebrova, Lu

Cheng// Modern tendencies in the pedagogical science of Ukrain and Israel: the way to integration, 2014, Issue 5.– p.358-365.

8. Лу Чен. Артикуляционный компонент в структуре музыкально-исполнительской компетентности студента-инструменталиста / Лу Чен // Мистецька освіта в контексті європейської інтеграції. Матеріали III Міжнародної наукової конференції «Теоретичні та методичні засади розвитку мистецької освіти в контексті європейської інтеграції». – Суми, 2013. – С.108-109.

9. Лу Чен. Виконавська артикуляція як засіб передачі і розуміння художньої інформації / Лу Чен // Мистецька освіта в Україні: проблеми теорії і практики. Тези за матеріалами Всеукраїнської науково-методичної конференції-семінару 27-28 лютого 2014р. – Київ: НПУ імені М.П.Драгоманова, 2014. – С.147-148.

10. Лу Чен. Критерії та показники оцінювання музично-артикуляційних умінь фортепіанного виконавства майбутнього вчителя музики / Лу Чен // Зб. матеріалів XI Міжнародних педагогічно-мистецьких читань пам'яті професора О.П.Рудницької «Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей». – Чернівці : Зелена Буковина, 2014 – С.225-227.

11. Лу Чен. Принципи та методи формування музичних виконавських артикуляційних умінь у студентів-піаністів / Лу Чен // Матеріали та тези I Міжнародної конференції молодих учених та студентів «Музича та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства». – Одеса: ПНПУ ім. К.Д.Ушинського, 2015. – С.92-94.

12. Лу Чен. Сущность артикуляционных умений в процессе фортепианного исполнительства будущих учителей музыки / Лу Чен // Матеріали регіонального науково-практичного семінару молодих учених та студентів «Особистісні виміри художньо-естетичного виховання і навчання», (26-27 жовтня 2012 р.). – Одеса, 2012. – С.59-60.

13. Лу Чен. Теоретическая модель музыкально-артикуляционных умений будущих учителей музыки в фортепианном обучении [Электронный ресурс] / Лу Чен // XVIII Міжнародна наук.-практ. інтернет-конференція «Проблеми та перспективи розвитку науки на початку третього тисячоліття у країнах СНД» – Переяслав-Хмельницький, 2013. – Режим доступа : http://neasmo.org.ua/zbirnuk_final http://neasmo.org.ua/zbirnuk_final_09_2013.pdf

АННОТАЦІЇ

Лу Чен. Методика формування вмінь музично-виконавської артикуляції майбутніх учителів музики в процесі навчання гри на фортепіано.– Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.02 – теорія і методика музичного навчання. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова, Київ, 2015.

У дисертації актуалізовано питання оволодіння майбутніми учителями музики художньо-виразним, переконливим виконанням музичних творів на фортепіано на основі умінь музично-виконавської артикуляції, яка входить до структури інтонаційного виконавського комплексу музиканта-інструменталіста. Розкрито феномен музичної артикуляції в контексті психологічної, феноменолого-теоретичної та герменевтично-інтерпретаційного методології.

Визначено сутність умінь музично-виконавської артикуляції – це атрибут художньої техніки, що формується в процесі освоєння виконавсько-тактильних прийомів звуковидобування, заснований на усвідомленому ставленні до інтонаційної, фразеологічної, семантичної, художньо-стильової диференціації музичних властивостей твору, здійснюваних під впливом слухових уявлень і самоконтролю, які забезпечують індивідуально-творчу якість його інтерпретації. Розроблено та експериментально доведено ефективність методики формування таких умінь на основі лінгвокультурного, культурологічного, транскультурного, антропологічного та полімодального підходів.

Ключові слова: інтонація, інтонаційно-виконавський комплекс, музична артикуляція, уміння музично-виконавської артикуляції, фортепіанна підготовка майбутніх учителів музики.

Лу Чен. Методика формирования умений музыкально-исполнительской артикуляции будущих учителей музыки в процессе обучения игре на фортепиано.– Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения. – Национальный педагогический университет имени М. П. Драгоманова, Киев, 2015.

В диссертации актуализирован вопрос овладения будущими учителями музыки художественно-выразительным, убедительным исполнением музыкальных произведений на фортепиано на основе умений музыкально-исполнительской артикуляции, которая входит в структуру интонационного исполнительского комплекса музыканта-инструменталиста. Определена сущность умений музыкально-исполнительской артикуляции – это атрибут художественной техники, который формируется в процессе освоения исполнительско-тактильными приемами звукоизвлечения, основанными на осознанном отношении к интонационной, фразеологической, семантической, художественно-стилевой дифференциации музыкальных свойств произведения, осуществляемых под влиянием слуховых представлений и самоконтроля, что обеспечивает индивидуально-творческую интерпретацию произведения. Разработана и экспериментально проверена эффективность методики формирования таких умений на основе лингвокультурного, культурологического, транскультурного, антропологического и полимодального подходов. Позитивные результаты получены путём внедрения педагогических условий: актуализация понимания функциональных аспектов музыкально-исполнительской артикуляции; установка на рефлекссию ощущений взаимосвязи

слухо-тембральных, художественно-ассоциативных, тактильно-пластических, интонационно-образных процессов при работе над артикуляцией произведения; активизация самостоятельного поиска ценностно-смысловой сущности интонационно-выразительного исполнительства на основе творческого процесса артикуляционной компенсаторики. Данные условия вводятся поэтапно, с учётом установочно-рефлексивного, когнитивного; исполнительско-репетиционного, технологического; поисково-компенсаторного, творческого этапов.

Ключевые слова: интонация, интонационно-исполнительский комплекс, музыкальная артикуляция, умение музыкально-исполнительской артикуляции, фортепианная подготовка будущих учителей музыки.

Lu Cheng. Methodology of formation of perspective music teachers' artistic performance articulation skills during the process of teaching them to play fortepiano. - Handwriting.

This thesis for procurement of education level of the Candidate of Pedagogical Sciences under speciality 13.00.02 - Theory and Methodology of Teaching Musical Disciplines. - National Pedagogical Dragomanov University, Kyiv, 2015.

This thesis contains raise of the question of mastering artistic-expressive, convincing performance of musical compositions on fortepiano by perspective music teachers on ground of music performance articulation skills being the part of structure of innovative performance complex of musician-instrumentalist. The essence of music performance articulation skills has been determined - it is the attribute of artistic technique being form within the process of mastering with the help of performance-tactile articulation techniques grounded on conscious relations to innovative, phrasal, semantic and artistic-stylistic differentiation of composition's musical characteristics, performed under the influence of ear- minded imaginations and self-control which guarantees individual-creative interpretation of the composition. The efficiency of methodology of formation of such skills were developed and experimentally checked on ground of linguocultural, culturological, trans-cultural, anthropological and polymodal approaches. The positive results were achieved by virtue of implementation of pedagogical conditions: actualization of understanding of music performance articulation functional aspects, setting to reflex the feelings of interconnection of hear-timbre, artistic-associative, tactile-plastic, innovative-imaginative processes upon performance of composition articulation; activation of unassisted search of value and conceptual essence of intonational-expressive performance on ground of artistic process of articulatory compensation. These conditions must be implemented phase by phase, specifically with due consideration of inception- reflexive, cognitive; performance-repetition, technological; search-compensatory, creative phases.

Key words: intonation, intonation and performance complex, musical articulation, music performance articulation skill, perspective music teachers fortepiano training.

Підписано до друку 07.10.2015 р.
Віддруковано з готових оригінал-макетів автора.
Друк різнографічний. Папір офсетний.
Тираж 100 примірників.
Надруковано в копіювальному центрі «На Канатній»
М.Одеса, вул.. Канатна, 60
Тел.: 777-60-96
Свідоцтво про реєстрацію № 25560170000025640 від 18.05.1998